

KURYER LITEWSKI

w WILNIE we ŚRODĘ DNIA 4 PAZDZIERNIKA V. S. 1816 ROKU.

WIADOMOSCI KRAJOWE.

z Żytomierza dnia 16go września.
(artykuł przystany do umieszczenia.)

Dnia 14 września, o godzinie wpół do siódmej w wieczor, Najjaśniejszy Monarcha Nasz, w pośród radośnych Narodu okrzyków, wjechał do miasta Naszego. Uczuć radości mieszkańców, którzy po raz pierwszy na swęy ziemi Tęgo Naylaskawszego mieli szczęście oglądać Pana, wystawić niepodobna. Najjaśniejszy Pan najprzód wprost udał się do Kościoła, gdzie od JW. Biskupa, *Stefana*, licznem otoczonego Duchowieństwem, został przyjęty obrządkiem religijnym; stamtąd udał się do domu dla Siebie przygotowanego, gdzie, przyjąwszy raporta od JW. Jenerała Anszela kommanderującego armiją, *Grafia Benningsena*, od JW. Jenerała Korpusowego, *Barona Korfa* i od JW. Wołyńskiego Gubernatora *Giżyckiego*, miał Sobie przedstawionych wojennych przez JW. Jenerała *Korfa* urzędników, przez JW. Gubernatora *Giżyckiego* cywilnych; i licznie zgromadzonych obywateli przez JW. Marszałka Gubernskiego, *Henryka Grafa Ilińskiego*. — Łaskawość i dobroć Monarchy Naszego, całemu światu znana; uprzejmość, którą okazał dla Obywateli Wołyńskich; nigdy w sercach ich zatarta nie będzie. O godzinie głę wśróód powtarzanych odgłosów: „*Niech żyje Alexander*“ Najjaśniejszy Monarcha raczył zjechać do sali, umyślnie na ten cel na nowo przez Dworzanstwo Wołyńskie wystawionę, irzęsistem światłem ozdobionę, gdzie bal rozpoczynając z JW. Gubernatorową, *Giżycką*, Najjaśniejszy Monarcha bawił do 25 minut na dwónastą. Miasto całe nappiękniey było oświecone, szczegulniey dóm zamieszkańny przez powszechnie poważanego Senatora, JW. *Siwersa*; mury szkolne i sala Dworzańska najsławniejszym błyszcząły światłem. Dnia 15 zrana o godzinie pułdo siódmej Najjaśniejszy Monarcha w czerstwym zdrowiu w dalszą puścił się drogą na *Dubno* do *Warszawy*, a błogosławieństwa wierne mu poddanych, wszystkim Jego krokoni towarzysząc.

Ruski Inwalid, z *Petersburga* pod dnieni 23cim września zawiera: „Xiążę Następca szwedzki życzył sobie, widzieć wzory mundurów wszystkich półków rossyyskiego woyska. Cesarz Jegomość; przychyłając się do tego życzenia, rozkazał, wybrać 27 ludzi z półków gwardyi, przydziać ich w różne mundury rossyyskie i wysłać. Siedli oni, d. 23 p. m., w *Kronsztadzie* na statek przewozowy *Fenix*; płynęli tak szczęśliwie, że czwartego dnia stanęli w *Sztokolmie*, z kąd półkownik strzelców gwardyi, *Suchtelen*, z tymi 27 ludźmi wysłany donosi, że d. 28 p. m. sierpnia, żołnierze ci przedstawiani byli Królowi Szwedzkiemu i Xiążęciu Następcy tronu, w obecności całego dworu. Nastąpiły uzczy: naprzód Król dawał obiad w *Hadze*; potem szwedzcy kawalerowie orderu rossyyskiego *s. Jerzego*, w przytomności Xiążęcia Następcy tronu i Xiążęciem *Oskara*, czestowali naszych żołnierzy. Dnia zaś 30 tegoż miesiąca, w dzień imienin Jego Cesarskiej Mości, Król, oglądając tych żołnierzy, razem z Xiążęciem Następca, oświadczył zupełne swę ukontentowanie i dla każdego dał medal srebrny, ustanowiony na uwiecznienie pamiętnych wojen ostatnich.“

Gazeta petersburska, *le Conservateur Impartial*, zawiera z *Petersburga* pod dnieni 22 września: „We środę, d. 21 t. m., wielki 110działowy okręt, *Lipsk*, bardzo dobrze zbudowany, szczęśliwie spuszczoney został z warsztatu głównęy admiralicyi, w obecności i w śród oklasków nayznakomitszych osób stolicy, które się do admiralicyi zjechały, i niezliczoney liczby widzów, na ulicy *nabrzeżney* i *angielskiej*, zgromadzonych. Budowany był ten okręt podług planu i pod kierunkiem jenerała majora *Lebrun*.“

Kompanija *rossyysko-amerykańska*, osądziwszy za rzecz potrzebną, przestać do swoich osad w *Ameryce*, rzeczy potrzebne do opatrzenia okrętów, utrzymania osad i fortec, wysłała 4tą swoję wyprawę. Tymkońcem kompanija kupiła w *Havre* okręt, budowy amerykańskiej, podeymujący 500 beczek ładunku, na którym jenerał *Moreau* do *Europy* przybył. Imię tego okrętu, *Hannibal*, kompanija zamieniła na imię *Kutuzów*. Towarzyszący mu okręt, *Suworow*, przybył do *Lima*, gdzie od rządu ze szczególniejszą uprzejmością był przyjęty. Cesarz Jmć *Alexander*, na znak wdzięczności za to przyjęcie, ozdobił margrabię *della Concordia*, wicekróla - peruwiańskiego, orderem *s. Anny* 1szęy klasy, i dyrektora kompanii *filipińskiej*, *Don Pedro-Abadia*, tymże orderem 2gęy klasy. Wyprawa ta jest powierzona dowództwu, kapitana *Hagemeister*, jednego z oficerów floty rossyyskiej, który przez czas niejaki służył w marynarce *angielskiej*; odznaczył się w wielu bitwach morskich pod admirałem *Nelsonem*, a w roku 1806, w podróży około świata, dowodził okrętem *Newa*. Oficerowie i urzędnicy użyci są z floty cesarskiej. Ostatnia ta podróż odprawi się we 3ch lub 4ch latach.

Gazeta akademicka między przybyłymi do *Petersburga*, do dnia 20go września, umieściła *Hrabiego Brey*, posła bawarskiego.

Kurs petersburski: dukat hollenderski nowy, rubli 12 kopiejek 15; stary r. 12 Zmiana srebra 310 i 309 k. na rubla.

Kurs wileński na assyg. rub. srebr r. 4 k. 13 1/2 dukat r. 12 k. 1; imperyal r. 40 k. 75.

Urządzenie Chłopów Estońskich.

Ciąg dalszy. *Uttawy czasowe*, *Zasady*, artykułow XII. *Urządzenie stanu czasowego* §§ 245 — *Przechód ze stanu dzisiejszego do stanu nowego* § 1 — 225.

Chłopi estońscy od dnia ogłoszenia niniejszey ustawy stają się wolnymi od dziedziczeney podległości ślacheckiej, a do zupełnego używania praw sobie, przez tę ustawę nadanych, przychodzą w przeciągu lat 14stu. Przez czas ten: podlegają opłacie podatków, zwyczajnych chłopóm dziedzicznym obywatelskim w całym państwie rossyyskiem; wolni są od używania stęplowego papieru i opłaty poślin, od sporządzanych między sobą tranzaktów; a dopóki nie otrzymają pozwolenia przeniesienia się do inney gubernii, wolni są od opłaty sześciu procentow i dalszych opłat skarbowi, od nabywania majątku nieruchomego. Wszystkie przez ten czas spory, z osobistych stosunkow między chłopami wynikające, ma-

ią być rozstrzygane przez władze, podług nowego dla nich urzędzenia; wszystkie zaś obowiązki, z posiadania ziemi dotąd pochodzące, zostają tak, iak są, do zupełnego ukończenia przechodu ich ze stanu terażniejszego do nowego.

W pierwszym roku, po ogłoszeniu niniejszego urzędzenia, mają być utworzone zgromadzenia gminne: będą wybrani starostowie i inni urzędnicy: ustanowią się sądy i władze policyjne: tak, żeby w roku następnym mogli już przystąpić do pełnienia swych obowiązków; pierwszy rok nazywa się, rokiem *przygotowania*, drugi, rokiem *obeznania się*.

Przeyscie chłopów ze stanu terażniejszego ma się ukończyć w 8miu latach; w każdym zaś roku liczba przechodzących do stanu nowego, ile można, ma być równa, i proporcjonalna, tak co do liczby ogólnej chłopów w *Estonii*, iako też, co do liczby każdej szczególności klasy. Każda klasa, w przeciągu sześciu lat, przechodzi do zupełnego używania praw sobie nadanych. Tym końcem, w trzecim roku od ogłoszenia niniejszej ustawy, wszyscy chłopci, w każdej włości, podzieleni zostaną na osm *działów*: ustanowi się kolej przechodu do nowego stanu, proporcjonalna do każdej z trzech klas, t.j. *gospodarzy, parobków i ludzi dworskich*: ogólne w tém zachowując prawidło: iż dziedzic może ustanowić drugie, mniejsze działy, i do nich przeznaczyć ludzi, mających corocznie należeć do liczby przechodzących do nowego stanu. Dla tego:

a) Gospodarze każdej włości, do których należą i ogrodnicy, czyli bobyle, dzielą się na osm działów: w czém ma się wzgląd: na ilość ziemi, dawanej im dotąd przez dziedzica dla zarobienia; liczy się robotnik konnych dni przez rok cały z całej włości, a zbiór dzieli się przez osm; i tym sposobem oznaczają się liczba domów gospodarskich, przechodzących do stanu czasowego; liczba zostająca z nierównego podziału przyłącza się do 5go działu; we włościach mniejszych od 8miu dymów, cała liczba dni roboczych konnych dzieli się na dwie części, z których pierwsza połowa przechodzi do stanu nowego w latach 4tym, 5tym, 6tym i 7mym; a druga połowa w latach 8mym, 9tym, 10tym i 11tym; wreszcie, w zdarzeniu niepodobieństwa, zrobienia równego podziału, naznaczenie lat i liczby chłopów do czasowego stanu przeysdź mających, zostawia się do woli dziedzica. Zony gospodarzy należą do działu swych mężów.

b) Parobki i kąticy, czyli bobyle niestrzymający ziemi, płci obojey, dzielą się na trzy działy podług liczby lat: 1) od 17stu do 30tu; 2) od 30 do 45; 3) wyżej nad lat 45. Każdy z tych działów dzieli się na osm części równych: jeżeli liczba większa nad osm nie da się podzielić na równe części, lub jest mniejsza od 8miu, dzieli się tylko na dwie części: podobnie postępuje się i co do niewiast, wyjąwszy zamężne, które należą do działu swych mężów; a jeżeliby liczba zamężnych była znacznie wielka, wtedy potracą się z każdego działu proporcjonalna liczba niezamężnych.

c) Dworscy ludzie, bez różnicy płci, dzielą się w ogólności na osm części równych, nie odłączając żon od mężów — Co do wdów, wszystkie należą do klasy swych mężów, wyjąwszy, jeżeliby w powtórne weszły małżeństwo, wtedy należą do klasy nowych mężów — Względem dzieci wszystkich klas, za ogólne stanowi się prawidło: jeżeli są przy rodzicach i nie mają lat 15tu, wychodzą ze stanu dziedzicznego razem ze swoimi rodzicami; jeżeli są na służbie, należą do klasy parobków; sieroty i oddane dla wychodowania innym włościąnom, a 17tu lat niemający, przechodzą do nowego stanu razem ze swymi opiekunami; dzieci oddanych w rekruty, płodzone przed weysciem oycy do służby, używają prawa oycowskiego; sieroty, z miłosierdzia panów hodowane, po 14tu latach nabywają wszystkich praw, niniejszém urządzeniem nadanych.

Stosownie do tych prawideł, każdy obywatel szlacheć, trzema miesiącami przed upłynieniem trzeciego roku ekonomicznego, który się zaczyna dnia 23 kwietnia, ma podać sędziemu parafialnemu. 1) wiadomość o liczbie osób, przechodzących w przeciągu całego czasu przechodowego, z każdej klasy do stanu czasowego, 2) listę imionową wszystkich osób, należących do pier-

wszego działu każdej klasy; 3) Takież listy imionowe podaje corok, aż do zupełnego upłynienia terminu stanu czasowego, a to dwóma miesiącami przed dniem terminowym. Po sporządzeniu tego wszystkiego, na początku każdego roku osmioletniego terminu, uwalniają się: 1) oddział z klasy gospodarzy; 2) mniejsze oddziały ze trzech równych działów parobków; 3) mniejsze oddziały ze trzech głównych działów niewiast, do klasy parobków należących; 1) oddział z klasy ludzi dworskich. Ponieważ z początkiem roku czwartego od ogłoszenia niniejszej ustawy, zaczyna się rzeczywisty przechód powyższych 8miu działów, przeto wszystkie osoby, do nich należące, przed końcem roku trzeciego, mają oświadczyć, iak się chcą nadal uważać: za gospodarzy, czy parobków.

Z początkiem roku 4go, pierwszego oddziału gospodarze opuszczają miejsca dotąd zajmowane i stają się dzierżawcami innych miejsc chłopskich w swojej gubernii, albo zostają przez 3 lata następne na tychże miejscach, podług warunków, opisanych w xiędze dzierżaw i to jest *pierwszym peryodem*. Po trzech latach, za poprzednictwem, w prawnym terminie, uwiadomieniem, może właściciel usunąć chłopca z dzierżawy ziemi, i oddać ją drugiemu, na dobrowolnej umowie. Gospodarz, opuszczający swe miejsce i przenoszący się na inne miejsce, może zawrzeć, na ten raz, umowę tylko na lat trzy, a nie więcej; zostający zaś na dawnym miejscu, może się umówić na tyle lat, na ile się podoba; i to jest *peryodem drugi*. W obu tych peryodach dzierżawca nie ma prawa czynić umowy na opłatę samemi tylko pieniędzmi i płodami ziemi; ale trzy czwarte części odbywa roboczną, a jedną czwartą pieniędzmi, lub płodami ziemskimi: od tego ograniczenia wolni są dzierżawcy ziemi, którzy w drugim peryodzie przechodu, nabyli prawa zawierania umowy na czas nieograniczony. Właściciel ziemi może rozrządzać dowolnie miejscem, opuszczoném przez chłopca. Władze policyjne, w przeciągu 14stu lat pierwszych, mają dozierać, ażeby na miejscu chłopskim, mającem, podług urzędzenia 1804 roku, 3 beczki zasiewu na jedną zmianę, nie znajdowało się więcej nad cztery dusze męskie, lub żeńskie, i w teyże proporcji na innych chłopskich miejscach: wyjąwszy, jeżeliby dzierżawca miejsca miał więcej dzieci do pracy zdolnych, aniżeli pozwolono trzymać ludzi do roboty. Gospodarze, którzy już byli dwa razy trzyletnimi arendarzami, a w ogólności po 6ciu latach, chociażby już i arendarzami nie byli, przychodzą do zupełnego używania praw przez niniejszą ustawę nadanych.

Z początkiem roku czwartego od ogłoszenia nowej ustawy, 6 pierwszych mniejszych oddziałów 6ciu głównych działów parobków i niewiast do ich klasy należących, po uczynioném oświadczeniu poprzedniém, mają prawo odeysdź od swoich panów i przyjąć służbę, u kogo innego: może jednakże pan w pierwszym roku zatrzymać, a parobek nie może podwyższać dla siebie płaty zwyczajnej: to jest *pierwszy peryod*; potem mogą już parobcy wchodzić w dobrowolne umowy, ale w pierwszych dwóch latach nie wolno im wychodzić z włości, do której należeli: to jest *drugim ich peryodem*; Czwartego roku po przeysciu do stanu czasowego, mogą parobcy przechodzić z miejsca pobytu pierwszego i szukać służby w innych miejscach, za pozwoleniem jednak nie tylko pana i gminy téy, gdzie zostawali, ale i gdzie mieszka nowy ich gospodarz: parobek w tym *trzecim okresie*, przechodząc do innej gminy, musi przestawać na płacie, tam zwyczajnej. W piątym roku, czyli 4tym *peryodzie* a nie wcześniej, pozwala się dziedzicowi odprawić swych parobków, którzy powinni uzyskać na to zgodę właściciela i gminy, w której chcą mieć służbę. Po szóstym zaś roku, który także do 4go *peryodu* należy, parobcy nabywają w zupełności praw nowych dla chłopów estońskich. W przeciągu atoli lat 14stu, czyli stanu czasowego, powinni zawierać umowę przynajmniej na rok. Parobcy na wyspach *Dagden i Worms*, przez cały czas przechodu do stanu nowego, nie mogą się z tych wysp oddalać.

Ludzie dworscy, jeżeli w 5cim roku stanu czaso-

wego, oświadczyć chęć przejścia do nowego stanu, wchodzi do klasy parobków pierwszego stopniowego roku; wolno jednakże dziedzicowi, za złe sprawowanie się, przenieść ludzi dworskich do klasy parobków. Jeżeli się zaś zgodzą pozostać na lat 5 w dawniejszym swym stanie, po ich upłynieniu wolno jest stronom oświadczyć zerwanie swęj umowy, albo nadal podług upodobania przedłużyć, a człek dworski zaczyna wtedy należeć do klasy parobków 4go roku przechodowego. —

Ludzie dworscy i parobcy 1go i 2go peryodu stanu czasowego, przechodząc do klasy dzierżawców, mają prawo zawierać pierwszy kontrakt na lat 5. Ludzie dworscy 2go peryodu i parobcy 3go i 4go peryodu, przechodząc do klasy dzierżawców nabywają prawa 2go peryodu tej klasy.

Chłop estoński nie może nabywać prawem wieczystem ziemi i własności nieruchomej, póki zostaje w peryodzie, w którym właściciel ziemi może go usunąć z arendy lub służby. Od tego ograniczenia wolni są chłopci, chcący nabyć ziemię wieczystem prawem od swych dzisiejszych panów. Przez czas stanu przechodowego, gminy odpowiadają za wnoszenie w zupełności podatków i pełnienie osobistych powinności dla skarbu. Dopóki chłopci estońscy nie wyjdą ze stanu czasowego, nie mogą w różnych zapisywać się gminach. (Dokończenie nastąpi.)

KRÓLESTWO POLSKIE. z Warszawy dnia 5 października.

Nazajutrz po przyjeździe N. Cesarza i Króla, złożyli Mu, jak się już doniosło, obecni tu Jenerałowie i Officerowie hołd uszanowania, a byli przedstawieni przez J. Cesarzewicowską Mość W. Xięcia *Konstantego*. Po tém przedstawieniu pojechał Monarcha na paradę zmiany straży, odbywającą się zawsze na dziedzińcu pałacu Saskiego, a na której bywa codziennie. Jadącego tam pozdrawiają zawsze mieszkańcy okrzykiem *Niech żyje Cesarz i Król!* Tegoż dnia w południe raczył N. Pan odwiedzić Namiestnika swojego, u którego pół godziny zabawił. — Dnia 2go b. mca z rana odebrał Monarcha hołd uszanowania od Senatorów i Ministrów, których Mu Namiestnik przedstawił, tudzież od Radców Stanu, Władz Administracyjnych i Sądowych, przez Ministra Sekret. Stanu przedstawionych. — D. 3, Senatorowie, Ministrowie i Jenerałowie mieli zaszczyt obiadowania u N. Pana. Tegoż dnia zrana przedstawiono Mu Dwór Jego Królewski. — Wczoray był liczny i świetny bal u Namiestnika Królewskiego, który N. Pan raczył obecnością swoją zaszczyścić, i rozpocząć tańcem polskim z JW. małżonką Namiestnika. Obecność Monarchy ożywiła zabawę dla Niego poświęconą, którą dopiero około północy opuścił, napełniwszy Gospodarstwo domu i balu, tudzież świetne grono zaproszonych obojey płci osób niewymówną radością. — Dziś, tej właśnie chwili, wojsko tak składające osadę stolicy, jako też z różnych stron kraju ściągnięone, odbywa popis przed N. Monarchą pod *Powązkami*.

Jego Cesarsko-Królewska Mość Pan nasz Miłościwy raczył naylaskawiey mianować w dniu 1szym b. mca Sędziami w Sądzie Naywyższej Instancji Królestwa Polskiego WW. *Plichtę* i *Chelmieckiego* Sędziów appellacyjnych, tudzież *Węgleńskiego* Członka Delegacji Administracyjnej.

W tych dniach przybyła tu J. O. Xiężna *Czartoryska*, i Syn jej *Xzę Adam*, Senator Wojewoda.

WIADOMOSCI ZAGRANICZNE PRUSSY

Król Jmć Pruski z podróży swej do *Teplitz* przybył do *Potsdamu*, zkąd na dzień 29 przybył do *berlina* i odprawił przegląd wojsk, na załodze tam będących; około wieczora na powrót do *Potsdamu* wyjechał. Xiążę *Blächer* na tymże znajdował się przeglądzie, i był zaproszony na obiad do stołu Królewskiego; potem zaś wyjechał do *Wroclawia*. — W. Marszałek dworu Cesarza

Jmci Rossyyskiego. Hrabia *Tolstoy*, przybył z *Petersburga* do *Berlina*.

FRANCYA.

(z gazety berlińskiej.) Paryż, dnia 20 września. Dnia 17 t. m. Król i Xiężna *Angouleme* odprawiali przegląd artylleryi gwardyi w twierdzy *Vincennes*. N. Pan iezdził w otwartym pojeździe, i miał na sobie mundur jeneralnego półkownika gwardyi — Xiężna *Orleans*, wdowa, odprawiła pielgrzymkę do góry *kalwaryyskiej* (*Mont Calvaire*); wszędzie towarzyszył iey radosny okrzyk: *Niech żyje Król! Niech żyją Bourbony!*

Król, przeczytawszy podany sobie raport o terazniejszym stanie piechoty francuzkiej, i gwardyi królewskiej, rozkazał strzymać dalszy do nich zaciąg. Z tego powodu, wielu żołnierzy gwardyi opuszcza stolicę za urlopem.

Dnia 18 t. m. zebrał się pierwszy sąd wojskowy, pod prezydencją Jenerał Porucznika Barona *Rogniat*, dla sądenia nieobecnego Jenerała *Brayer*. W wypadkach w marcu przeszłego roku, Jenerał *Brayer* dowodził częścią 19tey dywizyi wojskowej, a wczasie tym, kiedy przywłaszczył tronu wstąpił na ziemię francuzką, znajdował się w *Lyonie*. Gdy marszałek, Xiążę *Tarentu*, opuścił był *Lyon*, *Brayer* kazał go ścigać i osobiscie poymać; rozkaz ten nie był spełniony, dla tego, że był dany jednemu z wiernych Królowi oficerów. Sąd wojskowy uznawszy Jenerała *Brayer* za winnego, skazał go zaocznie na śmierć. — Zaymują się teraz wprowadzeniem sprawy przeciw Jenerałowi *Decaen*. Sądenie Jeneratów *Grouchy* i *Amiel*, także się wkrótce rozpocznie. — Sprawę *Moniera*, który zdradą chciał opanować twierdzę *Vincennes*, odesłano do sądu specjalnego, a zdradziectwo nie ulega żadney wątpliwości. Znaleziono przy oskarżonym plany twierdzy i spis liczby garnizonu, zapasow i srodków obrony; papiery te przez niego rozdarte i poczęści spalone, uratowano iuz z ognia. *Monier* jest mało znaczącym urzędnikiem w biurze inżynierów.

Zastępca królewskiego prokuratora, *P. Agier*, użalał się przed niejakim czasem, że teraz nie-tarają się tak, iak bywało przed czasy, ułatwiać wysłuchanie świadków, ale przeciwnie, trudności w tem czynić usiłują i przytaczał za przykład, wiadomego *Leblanc* zostającego w służbie u Xięcia *Raguzy*. Obrażony Marszałek podał do umieszczenia w gazecie *Journal des Debats*, list pisany w mocnych i obelżywych wyrazach przeciw Panu *Agier*, który wkrótce potem odpisał nań przez tenże dziennik. W mocney chociaż umiarkowanej odpowiedzi swej, wyraził *P. Agier*: „*Milczalbym, gdybyś WP. obrażał tylko osobę moję, lecz, gdy WP. obrażasz mój urząd, mój stan, moich potmoćników, nie mogę i nie powinienem milczeć. Trzeba też wiedzieć, że nie żyjemy iuz w tym czasie, gdzie można było pozwolić sobie, mówić i pisać do osób urzędowych, bez zachowywania należney przyzwoitości; trzeba wiedzieć, że pod rządem Króla francuzkiego, wszystko władzy i powadze sprawiedliwości ulegać powinno; gdyż ta razem jest należytością i tarczą władzy i powagi królewskiej. Mam zaszczyt pozdrawiać WP. etc.*”

Kommissya do ułożenia budżetu, miała dać pierszeństwo planowi dochodów, napisanego przez Xięcia *Gaety* (*Gaudin*) dawniejszego ministra dochodów, i ma go w sposobie projektu do prawa, podać przysztęy Izbie Deputowanych.

Kommissya, wyznaczona do sprawdzenia wypląt, które uskuteczniłono dla sprzymierzonych od 1 grudnia 1815 do 1 czerwca 1816, odprawiła te-

mi czasy posiedzenie — Xiążę Bourbon spodziewany tu jest wkrótce z Anglii.

Podług rozrządzenia królewskiego z d. 13 lipca 1815, miano roztrząsać 14 artykułów ustawy konstytucyjney, a mianowicie Art. 16, 25, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45 i 46. Podług tegorocznego zaś rozrządzenia z dnia 5 t. m. żaden artykuł konstytucyi nanowo roztrząsanym być nie może.

Za dowód rozkrzewienia się pobożności u nas przytoczyć można, że w liczbie ksiąg w przeszłym miesiącu wydrukowanych, prawie połowa składa się z ksiąg do nabożeństwa, katechizmów, legend, i t. p. Ręka sztycharzów, kierowana pobożnością, dała nam wizerunki s. Ludwika, s. Barbary, N. Panny, a podnogami Jey Francya i t. p. Dwa wielkie obrazy Chrystusa Pana umieszczone będą w salach sądu specjalnego i sądu appellacyjnego.

Jeden z mechaników tutejszych wynalazł maszynę, w której podczas największej burzy i w razie rozbicia się okrętu, m. zna się na fale morską puszczę i ratować. Wynalazca nazwał maszynę swoją krzesłem morskiem (*fauteuil parapontique*) — W Paryżu, gdzie dawanie oklasków, po kościołach jest zahronione, teraz podczas muzyki kościelney, dał znak podobania przez kaszlanie.

A U S T R Y A

Podług gazety berlińskiej z *Wiednia* pod zggim sierpnia, Cesarz Jmć do zupełnego powrócił zdrowia, i ma z rady lekarzy mieszkanie swe do *Schönbrunn* przenieść. Arcy Xiążę Pálátyn węgierski miał towarzyszyć małżonce swej w podróży do *Schaumburg*; ale zmieniała to postanowienie nagląca potrzeba odprawienia podróży do węgierskich prowincy, ku tureckiej granicy położonych, gdzie osobiscie z kommissarzami tureckimi będzie się umawiał i kontrakt zawierał, na różne zapasy żywnosci — Król Francuzki przystał dla Xiążęcia Następcy tronu austriackiego order s. Ludwika.

Przyszła czwarta małżonka Cesarza Jmci austriackiego, Xiążniczka *Karolina August*, córka Króla Bawarskiego, urodziła się 8 lutego 1792, zaślubioną była 8 stycznia 1808 Xiążęciu następcy tronu wirtemburskiego, po kilku latach z nim rozwiedziona, mieszka teraz w *Wirzburgu*. Ma serce prawdziwą dobrocią, a umysł nauką ozdoby, w wysokim stopniu posiada muzykę i rysunek — Arcy Xiążniczka *Leopoldyna*, córka Cesarza austriackiego, przyszła małżonka Xiążęcia następcy tronu portugalskiego i brazylijskiego, urodziła się 22 stycz. 1797 (Xiążę następcy, *Antoni Józef*, jest dwoma laty młodszy); zdołała przymioty umysłu i serca, posiada gruntowną znajomość historii, i przedziwnie gra na fortepiano.

Podług doniesień z *Konstantynopola*, Sułtan stara się z największą gorliwością o taniść rzeczy do pierwszych potrzeb życia; i przebrany z W. Wezyrem, chodzi dla przekonania się osobiście o spełnieniu swoich rozkazów. Temi czasy gniew jego spadł na janczarów, którzy ze zwykłą sobie zuchwalnością, opierali się patrolom innych korpusów: co dało powód do wielu pogłosek, których prawdę, albo fałsz czas odkryje.

A N G L I A

(Z gaz. berl.) Londyn, dnia 18 września. Dnia dzisiejszego przybędzie Xiążę Rejent z *Hamptoncourt* do *Carltonhouse*, gdzie rozkazał, żeby mu podany był rapport sędziego kryminalnego, dla potwierdzenia lub ulaskawienia wyroków skazujących na karę śmierci. — Xiążę Rejent kupił od

rządu francuzkiego, za 66,000 frank., posag *Bonapartego*, dłóta *Kanowy*.

Porucznik *Wilson* przybył z depeszami od Admirala *Penrose*. 9 dni tylko dni strawił na odbycie podróży z *Genui* do *Londynu*.

Z urzędowego raportu policji londyńskiej, okazuje się, że w stolicy tej od roku 1801 do 1811 przybyło ludności 150,000 dusz, i że ludność Anglii, której było 10½ miliona, podniosła się do 13 milionów, nie licząc w to żołnierzy, ani służby morskiej. Prawie każdego roku pociągano do sądu od 7 do 8,000 ludzi. W *Londynie* jest 800 takich domów, gdzie przechowują kradzione rzeczy.

Dey Algierski musiał zapłacić konsulowi angielskiemu 3,000 dollarów, za rzeczy zrabowane jego żonie przez Algierczyków.

Kontr Admirala *Milne* którego okręt, *Impregnable*, tak wiele uierpiał pod *Algierem*, urodził się w *Edinburghu*, i jest krewnym Lorda *Bucclough*.

Lord *Bereford* mianowany jest naczelnym wodzem wojsk angielskich, ale postępować będzie, nie zależąc w niczem od Rejencyi: ma on sobie darowane dobra w *Portugalii*, których dochód roczny czyni 12000 dollarów. Nadto wynagrodzono mu wszelkie zaległości i koszta, z powodu bytności jego w *Rio Janerio* poniesione.

Dnia 14 t. m. położono tu kamień węgielny nowego teatru, pod mieniem *Coburg-Theatre*. — *Józef Sams* w *Burlington* (w Anglii) posiada zupełną kopiją 5 ksiąg *Moyzeszowych*, które zdają się być pisane przed 1500 laty. Pisane są w dwóch kolumnach na skórze z stopy szerokości a 69 stop długiej. Mówią, że rękopism ten przez 800 lat był własnością familii jednej żydowskiej na stałym lądzie, i jest teraz najdawniejszym z rękopismów Pięcio-księgi *Moyzeszowego*.

Okręt przybył w kwietniu z *Jawy* do *Madras*, przywiózł z sobą perłę nadzwyczajnej wielkości i piękności, która ma kształt nieregularnego owalu, długości z cale, i jest koloru najezystszego mleka.

W liście z wyspy s. *Heleny* donoszą *Bonaparte* oświadczył podziękowanie Xiążęciu Rejentowi, za dostarczenia, któremi go dla wygody życia opatrzył. Pałac jego wyłożono już z okrętów, ale wielkiej doznają trudności w prowadzeniu pod górę tak wielkich i ciężkich sztuk. Niektóre części budowy trzeba było rozpiłowywać. — *Bonaparte* czyta wiele gazet angielskich, i wiele rozmawia o rzeczach politycznych, pogodził się on z Gubernatorem *Sir Hudson Lowe*. Z familją *Bertranda* w wielkiej przyjaźni jest żona tamtejszego Gubernatora.

O G Ł O S Z E N I E.

Gazeta Poczta Północna (Siewiernaja poczta) wychodząca z bióra Ministeryum spraw wewnętrznych, wydawana będzie i w następującym 1817 roku, zachowując zupełnie kształt powie-rzchowny i osnowę artykułów, jak dotąd. Jest to jedyna gazeta, poświęcona szczególniiej doniesieniom o rzeczach oyczystych, a udziela je daleko wcześniiej, od wszystkich innych gazet. Każdemu miłośnikowi rzeczy oyczystych, są bez wątpienia, podobne wiadomości nayożądane: łączą się do nich najnnowsze doniesienia, tyczące się Najjaśniejszey Familii Cesarskiej, mianowania na urzędy, posunięcia w rangach i t. d. Od dnia 1go oktobra zaczyna się prenumerata téy gazety na rok następny, na miejscu w Petersburgu w redakcyi téyże gazety a w całym Państwie we wszystkich Pocztaństach, Kantorach i innych urzędach pocztowych. Cena prenumeraty bez poczty w Petersburgu r. 12, a z przesyłaniem przez pocztę rubli 15 assignacjami.